

המציפה

דמי התימה לשנה בפולין 600 מ"ס.
 רבע 150 מחיר נלוו בודד 15 מ"ס.
 באוסטריה 600 כתר לשנה 150 כ" לרבע.
 במשיכו-סלובקיה 100 כתר לשנה 25 כ
 לרבע.
 ברומניה 100 ליי לשנה 25 לרבע
 מחיר מודעות 30 מ' בעד שורה
 מצרה או מקומה. מחיר ברכת מו"מ או
 הודעת אירוסין 100 מ'. הארדסה:
 Hamicpe Kraków ul. Młodowa 22.

Kraków—Lwów dnia 27. maja 1921.

גליון בא.

מראקא—לבוב, י"ט אייר, ס' בהר תרס"א.

בית המדרש בית ישראל בכראקא

משתתף באבדו של החבר הנכבד מר שמואל וויענער על סטירת

אמו מרת טובע

בעבודתו לתהית עמנו ימצא תהומים.

תוכן הענינים.

גלוי שכינה, לא-זר, מסביב ליפו; בין שני עולמות, א. א'
 מוספרשמיין, — מתהפכות הזמן; מי ישבות ומי יעבור. —
 — מדינה ומדינה ומקריה; בקראקא, בפולין הסמנה; לבוב
 בפולין, לובלין, באוסטריה, בצרפת, באנגליה, בספרד, בארץ ישראל,
 באמריקה, — השבוע בכל העולם. — סדורים, ד"ר יעקב נאכט. —
 סרוס, א. איינשמיין, י. ג-ס.

גלוי שכינה.

מאמריקה באה שמועה מרגיזה, שהסינאט בהסכימו להק נעימת
 הדלת בפני הנולים, דחה את ההנחה. שעשה הקונגרס לנרדפים בשביל
 דתם, שיוכלו להכנס לארצות הברית מחוץ לשלושת האחוזים, שנקצבו
 לכל עם ועם. בהנחה הגיל התכונה ההצעה להקל ליהודים ודארמנים
 וכדומה, פליטי חרב רודסיהם, העורבים להם סגורמות הריר מתוך שנאה
 דתית ולאומית, שימצאו להם מפלט ודא ימונו בענים ודא ימסרו ביד
 הורניהם. עתה בההלמת הסינאט האמריקני נכרתה פליטה מאלה
 אומלדי האמללים, דא ידעו אדירי הינקים המלה, השחיתו רחמיהם
 מיונים תמות, הנמלשות מלוע הפרס והעוגיה ויסמרו בקלות דעת וכלב
 שקט בירי דורסיהן האכזרים. עתה אין ספק, שגם ממשלות הארצות
 הסמוכות לרוסיה תסנורנה נכולותיהן בפני הפליטים מאין עוד תקוה,
 שיעזבו בקרוב את הארצות ההן לנרוד הלאה, ושלישי אותן הארצות
 ילמדו קל וחומר בעצמם, הרי אינם מחויבים להיות רחמנים יותר
 מארץ החרות אמריקה, שהיתה במשך כמה דורות מקום מקלט לכפ
 נרדף ואובד עצות. אפילו בית הדין של אגודת העמים לא יוכל
 להאשימם מעתה, והוה על הוה נשמע; גם ממשלת ארץ ישראל
 היהודית סגרה דלתיה בעדנו, אם גם לזמן קצר עד יעבר ועם.

עתה יתהמץ לבב כל בן ישראל: מה זאת עשה אלקים לנו?
 העד מרה כזאת תשפך עלינו מדת הדין? האם תמנו לנוע? האמנם
 נגורה חיו כליה על בית ישראל שבמזרח, שעליו היינו אומרים: זאת
 היא שארית ישראל, העתידה לתחיה ולנחמה? הנגורה עליו כליה
 נופנית ומחשית, כמו שנורה כליה רוחנית על בית ישראל שבמערב?
 אם בן מי ומי העולים? על מי זה תחל ברכת התחיה, על מצב
 נואש כזה ממש, שנמלמו ישראל מארץ הורניהם וכך הארצות האחרות
 וגם ארץ השבועה בכלל, ננעלו כפניהם, התרעם גם משה אבי כל

הנביאים והגואלים; והמתה את העם הוה כאיש אחד ואמרו הגוים
 אשר שמעו את שמעך לאמר: מבילתי יכלת ה' להביא את העם
 הוה אל הארץ אשר לשבע להם זישחסם במדבר.
 אין צרה באה לבדה, הק הסריה בכך מושדה, צרות ופירעניות
 זו דרכן לבוא כחתף זו אחרי זה, מבלי תת מנוה וצרות אחרונת
 משכחות את הראשונות, ועינינו תחשכנה יפלצות תאחזנו: האמנם
 הגענו כבר אל הימים, שאמרו עליהם קדמונינו הכמי התלמוד: ייתי
 ולא אהמיניה? נוראות חונו ברוח קרשם על ערבי הגאולה, הבדי
 משיח קראו להם, כדמות הבלי אשה בסרס תלד, זהנביא הקדמון:
 הוה המתאווים את יום ה' למה זה לכם זום ה'! הוה חשך ולא
 אור! כאשר ינום איש מפני הארי ופגעו הדוב ובא הבית וסמך ידו
 על הקיר ונשכו הנחשי (עמוס ה' י"ה — י"ט), האם לא כן נורלנו
 עתה? נסנו מפני לחץ הצאר ועבריו ונפלנו בירי הבלי לסטים הששים
 ובאנו הביתה לארץ אבותינו ודאמריקה וסמכנו ידנו אל הקיר זאמרנו:
 סה דא תמצאנו עוד יד אויב — והנה גם שם הקיצו מועועינה גם
 שם מפילים בנו הללים וגם שם נועדים בפנינו את הדלת ומסגירים
 אותנו בירי צר, היינו כסמאים כולנו, אין בני אדם רוצים קרבתנו, כמו
 בפני נגועי הליים נאלחים וממאירים כן יסגרו הכל את הדלת בעדנו,
 ולזמן כזה נקרא זמן הגאולה או כפי הצנעונים: אתחלתא דגאולה?

כן רבותי, לזמן הוה נקרא זמן הגאולה ואם תרצו דוקא:
 אתחלתא! ואותם קטני האמנה, האדוקים כביכול, שדא אבו להכיר
 את אותה ההתהלה מן המושבות הקטנות, שצמחו לנו ברודנו בתור
 הסימן המובהק, שנתן לנו הנביא יחזקאל (ל' ח'): ואתם הרי ישראל
 ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא — אין דך
 קץ מגולה מזה! (סנהדרין צ"ח), אולי יכירוה מן החבלים הקשים,
 מקושי השעבוד ויבינו שבאמרם בכך יום שבע פעמים ושבור עוד
 הגוים מעד צוארינו ותוליינו מהרה קוממיות לארצנו או חקע בשופר
 נרוד לחרותנו ושא גם לקבץ גליותינו אין הכוונה על תקונים בעשר
 ספירות שר העולמות העדיונים, אלא דברים כמשמעם וכך המתפלל
 על הגאולה צריך להפוך בה ולא להחרים את מי שמתעסק בהכנתה
 במסירת נפש ולהניח מכשולים על דרכיו, ולסעק טענה, מה ישיענו
 זה — הגם שאול כנביאים!

הרוצים אתם לדעת טעם היסודיים המרים שר עכשו? צאו וראו
 מה אמרו רבותיכם (ברכות ה'): שלש מתנות טובות נתן הקביה
 לישראל וכופין דא נתנו אלא עיי יסודין: תורה, ארץ ישראל ועוה"ב,
 מה דמיתם רבותי, כי יבא המשיח אל כל עיר ועיר ויקבץ את יהודיו
 ויוליכם דאי בתוסים ובמחולות? לא כן הוה חכמינו הקדמונים, המה
 הוה מלכות רשעה שתתפשט, המה נבאו על מלחמות תנינים, המה
 אמרו אין בן דוד בא עד ש... ציה קללות התובחה ראו ברוח קרשם,
 שתקדמנה לגאולה ולמנוחה בארצנו, ואתם המאמינים אינכם שתיים
 רבכם כלל אל פעולות ההשגחה! והיה כנור ונבל חף וחריד ויין

הידים לא תרפינה, רק תמריצנה את מעשיהן. שרנדיה ביפו ותורת חיים — מסביב ליפו.

”בין שני עולמות”.

כמה מתנענעה האנושיות עכשו על הימים הראשונים והטובים שלפני המלחמה! או כהלדו נרו עלי ראשי האמינו הבריות [בתמימות כאמתותם של מלות יפות בנות צלצול חזק, ביושר מוכרח, המתוה את דרכו ישר, ומחלק את מנותיו אם שמנה או ועומה, במדה מדויקת, במשקל ובמשורה, הכל לפי חשבון ואין מנוס מפני הצדק, והנה באה מלחמת העולם וקרעה בלי רחמים את המסך מעיני הלב שר רקניות מיראה ומפחידה מלאה את לב ההמון והוא תועה ומבקש אחחה לעצמו ואין לו — אין! כך באומות העולם — ובישראל עאכריכ, הן אלה נשחטו עדרים עדרים, שבטים שבטים נרמסו תחת רגלי החיה הרוכסת ואין מציל.

לפני מאות בשנים נוצרה הקבלה במצב-נפש כזה; בחיים של עכשו אין האויר האירסי סובל אותה: בחיים לא — אבל בתיאטרון, לשכוח לשעה או לשעתים את המציאות החצופה והמרה ולהתגדר בערישת העבר החולמי, בעולמות של מסתורין ויד של פעולה השולטת בכל דבר כקסמן בנדול, כפרטי ככלדי — מדוע לא? אדרבה! מי יתן ושבו החיים הללו בכל מלאו! מי יתן והיה זה אפשר ויבולנו שוב לישא ולסכול, ולא יכלו המאורעות להכריח את מבטינו אל עבר התהום הנוראה?

זהו ההמון הגרול והגורא, שהלך ממנו נסחף כנפץ כבר כמעט בעל כרחו אחרי תנועת התחיה ויתרו תולה באויר בין שמים וארץ, ובמצב-נפשו זה הוא נדחק אל התיאטרון היהודי להצגת הדבוקי, זו יצירתו של אנסקי, שהרעישה את כל העולם והועלתה כבר בכף הערים הגדולות ועכשו גם בלכוב ובקראקא, זהו סוד נצחוננו של הדבוקי, אף שעצם יצירתו זו של אנסקי אין למרדה כלל בקנה-המדה של אמנות גבוהה. למרות כל השירות והתשבחות של העתונות הווויזאית, דבר בעתו — זה כמו של בין שני עולמות כי מצא גם את הצבור היהודי במצב כזה — — —

א. א. קופרשטיין.

מתהפכות הזמן.

מי ישובת ומי יעבוד?

העם הבריטי מסודסם בתור העם החרוץ והשקדן בכל עמי תבל, והעם הרוסי היה ידוע תמיד בתור העם העצל והבטל בכל עמי תבל שבימי הקיסרים היה מבלה הצי ימותיו בחנאות ובמועדים ובימי גנוסיה וביומי דפנדא, והיום איוו סהפכה! חמש מיפיוני פועלים בטלים עתה בכריפטינה הגדולה זה יותר משני חדשים והבטלים הולכים ומתרבים מיום ליום, כי סנירת בית חרושת אחד גודרה אחריה סנירת בתי חרושת אחרים הצריכים לאותן הדבר הנוצר שם וכן קרוב כבר כל העם האנגלי החרוץ והשוקד להתרגל בבטלה ולשימת יד בצלחת. והמחסור כבר התחיל דופק על פתחי מיפיוני אורחי אנגליה, שקוציה וולס, והארץ העשירה והשבעה בכל ארצות תבל כבר טעמה טעם כפן, טעם תענית צבור.

ועל רוסיה מספרים נפלאות, אע”פ שאין יודע את כל האמת מהנעשה שם אצל היהודים הארומים אשר מעבר לגר סמבטיין; אבל מה שמפעפע אלינו במקרה משם הוא מפליא. העם העצל והשובת נעשה לעם חרוץ ושוקד, בטל את רוב חגיו והקריש כל ימותיו לעבודה סודית, בטל אפילו את המצוה התמורה של שמונת שעות עבודה ביום ואפילו את איסור העבודה ביום הקדוש והגורא

משתיהם ואת פעל ה’ לא יביטו ומעשה ידיו לא ראוי (ישעיה ה’ י”ב). או לנו אם היתה הגאולה באה על נקלה, כמו שתארו להם הבורים והנשים והילדים, כמו שמוציאים תינוקות מחרר מלמדס בערב או כמו שיוציאים במוציא י”ב מכהי”ב, לאכול מטעמים ולשתות ממתקים. ההון הבא על נקלה, כוכיה בנורל או כירוששה שנפלה בהיסח הרעת מאיוו דודה נשכחה באמריקה, אין לו קיום וסופו אסון. אלא איוה הון מכיא ברכה? זה שיגעו בו בעליו בועת אפים כמה שנים ושבעו בו יגון ואנחה. יד ההשגחה העליונה סוכנה בנו בשנים המרות האלו יותר מכל העתים ורק מי שעניו הובו בסנורים ולבו כולו מקשה כאבן שיש מרוב ההתעסקות בחומר ובנשמיות אינו זוכה לראות עתה את גלוי השכינה. אבל מי שעניו פקחות ולבו ער יעמוד עתה נבהל ומשתומם מרוב האור העליון המתגלה על כל פסיעה ופסיעה. ידע הקביה את קשיות-העורף של דור המדבר, מדבר העמים, ושנס נואל בעל פוסת כאלישע לא יצליח לעוררו להאמין בגאולה ולהפנים לתחיה ולהשריך מעציו ככלי הגלות הנאלחים, לפיכך הביא עליהם קושי השעבוד, ערך להם מטבת, הכם בשממון של לחץ כבר מנשואי סגר בפניהם את כל הארצות וגם את אמריקה משאת נפשם ועתה כשנתקיים, אם לא ביד חזקה אמלך עליכם עם פירושו של רב נחמן בנמרא (ריה ליב): כל כי האי רותחא לירתח קוביה עפן ולפרוקיני, עתה יזכרו אה ארץ אבותיהם וילמדו להבין את התפלות על שיבת ציון במשמעם, ויאבו בטובם להגאל ואם ירצו — או אין זו אנדה, כי יקדישו לתכלית זו גם את ממנם — אילים בגלות. רבותי! הרוצים אתם להכיר באיוה עולם אתם חיים? הוציאו את ספר ישעיה וקראו בו את הפרשיות כ”ד, כ”ה, כ”ו, כ”ז כסדרם, אבל בלי פירושים ובלי דרושים. אלא תבינו שם פשוטו של מקרא בתינוקות של בית רבן, ואז תראו בעיניכם את נפלאות הסורא הגרול זו גלוי שכינה, שיעיניכם יהוו ולא זר...

ל - א - ז.

מסביב ליפו.

שורה ארוכה של שנות-מאות הלכה היהדות והתפתחה עפ”י תנאיה היא, תנאי הגלות, בשבי”ל מיוחד ובודד במועדו, ואחרי עבודה כבירה של חולמיה-העבר-ההעתיד שלה, כשהשיגה את הקונטקט הראשון עם הדרך הרחב של המציאות והחיים הלאומים, הנה גם הקרבנות הראשונים של אותה הפגישה הראשונה פנים אל פנים עם החיים ההתנגשות הראשונה של הפנים החדשות והצורה החדשה, כשנאה האומה היהודית להכנס אל משפחת העמים, זו שדחתה מקרבה זמן רב, להספח אליה כחוליה בשלשלת, ולהמשיך אתה ישר, שוה בשוה, את מרכבת ההסטוריא הכללית לחיות עפ”י צבעה היא וגם להשלים את הרמונית הצבעים הכללית, כהכניסה בה מרוחה, ומשמעה הישך חדש מתורת הנביאים ומרוח העם העתיק, רק הרצון הטמיר האמיץ והמכריע הוא שהביא את היהדות עד בה ובלום ירע לאחוריו למראה הפגישה הראשונה הקשה והמרה, אבל — המוכרחת?

בהתמדת נמלה ובמרץ גבורים חצבה הגלות את עמודי האני העברי והעמידתו על האמונה ועל המסתורין ובטרם השפיקה ההשכלה להריק את אוצרות הנשמה בנקרנותה ובספקותיה הנוראים, עד תומם — מהרה הציונות למלאות את הלכ החוסס וככה אלים משכתו להשקפת-חיוב ולדרך החיים, ולכן למרות כל מה שהיה ושיהיה, עוד הצפיה של הרצון האמיץ במקומה עומדת, והעם, החסץ חיים, מי זה יהין לעמוד על דרכו?

נפש גדולה ועדינה היתה זו של י”ח בר נר ומלאה היתה כל ימיה יאוש מר חדר ונוקב עד תהום, ספקת וצער, התמרמרות ומכאובים, והנה שלטו בה ידי מרצחים ושללוה מאתנו ומיתתו ומיתת חבריו הנבירו את רצונו של העם לחיים, ועל ההתנפלות היסאית הוא משיב בתגבורת הרצון, בחזק התקוה, במות גמור — ליאוש.

והצטיינותה של האגודה הזאת. האגודה נתנה תמיכות גדולות לבתי ספר עבריים, תלמודי תורה וישיבות במאה ושש עשרה ערים. במסגרת התחילה האגודה את עבודתה היה התנוך פרוץ מאד ובערים רבות לא רק שלא היה בית ספר עברי, כי אם אפילו מלמד תנוקות לא היה וילדי ישראל הלכו בטל ונדלו ללא תורה ודרך ארץ ורק הודות לעמלה הרב של אגודת מת"ת נצלו ילדים רבים מבורות. אגודת מת"ת הצטיינה מאד במכללותה ולא התערכה בעניניהם הפנימיים של מקבלי התמיכה ולא צותה עליהם לשנות את אופן למודיהם. לא הבחינה בין בנים לתלמוד תורה, רק כל מגמתה היתה לבער אחרי הבורות באיזה אופן שיהיו. ולכן פנו אליה בבקשת תמיכה כל השדרות היהודיות והאגודה מת"ת לא השיבה ריקם את פני שום חברת תנוך. שבקשה מאתה תמיכה הומרית. עד שהאגודה נעשתה באמת לתל שכל הפיות פונות אליה. — מר א. א. קופרשטיין קבל את פני האורח בשם. צעירי המזרחי זהרב יעקב ויטלש בשם הסתדרות המזרחי. בשם המורים של ביה"ס מת"ת נאם מר אליהו גלברג. הסופר מר יצחק אבן הביע את תודתו וודיע שהוא היה מיפו ביה"ס תנוך צעירי בלבוב, שהתחיל לברא תקופה חדשה בתנוך היהודי ולאומי ולא מצא די מלים להביע שמחתו מעבודת המת"ת ומתפקידה שלקחה על עצמה בתור מוסד חנוכי. הוא בחן גם את תלמודי ביה"ס ונס הם השביעוהו רצון. בסוף דבריו אמר, שבשובו לאמריקה יודיע לאחינו היהודים על דבר פעולותיה הגדולות של אגודת מת"ת בגליציה על שדה התנוך.

בפולין.

הקהלה היהודית בווארשא, הכוללת קרוב ל' אלף נפש. היא במצוקה רבה ואין לה מוצא. הכנסותיה ממש הקהלה עולות לעשר מיליוני מרק בשנה. אחרי שביחת הפקידים בהורף היא משלמה להם 20 מיליון. שאר הוצאות המשרד עולות צ'צ'ו מיליונים ולפי זה הרימה את סכומי המס עד ליה מיליון מרק. אבל הפקידים שוכחים שוב ודורשים שכר הרבה יותר מכפלים ואין זה הרבה בלד לפי היוקר הנורא בווארשא. איכ מאין תקח הקהלה להשלים את החסר. אי אפשר להרים עוד את מס הקהל והכנסות חדשות אין למצוא. גם מלוח אי-אפשר לה.

הועדה הסיימית, שנועדה לחקור ולדרוש במקרה פינסק ביום הכבשה באביב 1919, שהומתו 34 יהודים בלי חקירה ודרישה ובלי משפט ע"פ עדות שקר של חיל יהודי שכור ושומה, גמרה עתה את חקירתה והציעה במיים את המסקנה, המקיימת את צעקה הצירים היהודים בכל פרטיה ונוראותיה. הועדה דורשה, למסור הענין לביד הצבא, להשיב ליהודים את מאת אלף הרובל קנס, שנקנסו ולשלם למשפחות הנוזקים תשלומי נזק.

התנועה, שהתעוררה בפולין, לאסוף כלי-מלאכה ומכונות בשביל הפועלים בא"י והחלוצים, עישה חיל, כי מרבה העם לתת כל מיני כלי מלאכה וגם מכונות, בקצת מקומות נתנו גם נצרים.

לזבלין, מקרה נפלא קרה בכפר סמוך לכאן, שמשפחה יהודית נצלה ממות באורח פלא. יהודי בעל אחוזה גדולה מכר נחלתו לנצרי בכ"ר מיליוני מרק. באותו היום, שכתב וחתם את השטר ע"י הנוטר וקבל את ממונו, בא אליו חבל אנשי צבא פוזוונים ובתוכם יהודי אחר, לגבות את מסכונת הרגן, שעליו לתת לממשלה. אחרי קבלם את הרגן פנה היום ובקשו ממנו רשות ללך בחצרו. כי אין להם מקום אחר לצון. היהודי רחם בתחלה, אך היהודי שבתוכם ערב לו, שלא יפול משערת ראשו ארצה ותסכים. באישון לילה דפקו אנשים בחווק יד בשער הבית. על השאלה מי שם ענו; שוטרי השלטון. הוא בקש לדחותם: אם יש לכם דבר אלי בואו לבוקר. אך הם צעקו: אם לא תפתח נפוצץ את ביתך בדינמים. השער נפתח ואל

ראשון במאי. בטל בכלל את המצה הראשונה ועיקר העיקרים של תורת הסוציאליזם, שהאדם צריך לשאוף להרבות ככל האפשר את שעות הבטלה, כי הבטלה והשבתה היא גן העדן התחתון של הפועלים באירופה המהומה.

וגם בבחינות אחרות החליפו אנגליה ורוסיה את תפקידיהן. אנגליה היתה מעולם נבדלה ובודדה באייה ולא התערכה בשאון הפוליטיקה האירפית, בעוד שרוסיה היתה מבקשה לה תמיד אוהבים ובעלי ברית ורוצה היתה לעמוד בראש העמים האדירים. עכשו נהפך הגלגל. רוסיה בודדה במועדיה, אין לה חלק בפוליטיקה של העולם ולא באגודת העמים ובשאר הבריתות והחוזות, שעשו ביניהן האומות בשנים האחרונות. ואולם אנגליה הנפרדה נהפכה בעל כרחו לבעלת ברית, אע"פ שאין לה נחת רוה משותפיה ומבעלי בריתה. הפכפך.

מדינה ומדינה ומקריה.

קראקא. שר המחוז בדרוהוביטש שלה אל מוכר העתונים שם להחרים את כל גליונות הנאווי דיעניקי ואת כל גליונות המצפה הנמצאים. רומה המעשה הזה למעשי שרי המחוזות ברוסיה הצארית. הרי אין עתה שעת מלחמה ואיוו זכות ואיזה מעם יש להמצאה כזאת? הרי העתונים הנדפסים בקראקא עומדים תחת השגחת הפרוקורטוריום והפוליציה הקראקאים, שיש להם מתרנמן מושבע נאמן. מלבד הפגיעה בזכות אורחים יש בזה גם זלוזל ככבוד המפקחים על מעשי הרפום בקראקא. לפני שבועות אחרים הלך הרועטשפאטסאלטי, עתון אנטישמי ענדעקי, את עתוני היהודים בפולין הקטנה, שהם נאמנים לפולנים יותר מאלה שכווארשא ולראיה העתיק מאמר שלם מן המצפה. השר הדרוהוביטשי, שבלי ספק אינו יודע אף אות אחת עברית, אם אינו רוצה לסמוך על הפרוקורטוריום הקראקאי, היה יכול לסמוך כלל'צ' שקט על עדותו של העתון האנטישמי, לזי היה רוצה להיות אפיפיורי יותר מן האפיפיור.

בפולין הקטנה.

לבוב. מן התנועה המזרחית. ביום א' ד' לחודש אייר ש. ז. היתה פה בכית הקהל אספת-עם גדולה. הרב יעקב ויטלש יז"ר של הסתדרות המזרחי, מר שמעון פדרבוש, ומר רב היוזנר נשאו מדברותיהם על דבר ההלמה סן-רמו והיהדות החרדית. לבסוף נתקבלו החלטות האלה: א) האספה מביעה את מחאתה והתנגותה על החלטות אגודת ישראל, ושלומי אמנוי ישראל' בוינה ומודיעה שהאגודות האלה הן רק חלק קטן מהיהדות החרדית ואין להם הרשות לדבר בשם כל היהדות החרדית. ב) האספה, השרויה בצער מפאת מות הקדושים כיפו, שעבודת ההסתה וזרון לבם של שונאינו היו בעוכרם, שולחת ברכה לאחינו בארץ אבותינו והמגינים ברוח נבורה על הישוב היהודי מפני פראי אדם. ג) האספה מודיעה, שהתשובה היחידה על המאורעות העצבים כיפו יתן העם היהודי בהתאחרותו לעבוד לטובת קרן היסוד, למען חוק את העליה לא"י ולמען הנדיל את הישוב בזמן קרוב באופן שמקרים באלה לא יכירו את מסומם, בארץ ישראל עוד לעולם. —

הסופר העברי הידוע מר יצחק אבן, שבא הנה מאמריקה, למען אסוף חומר על דבר המצב התרבותי של יהודי גליציה, בקר את ביה"ס מת"ת בלבוב והתענין מאד בעבודת אגודת מת"ת (מציון תצא תורה), שפעלה הרבה להיטב את התנוך בגליציה המזרחית. האולם היה מקושט יפה וקבלת הפנים נערכה באופן נהדר. הרב מנחם מנדל הגר, ברך את האורה בשם אגודת מת"ת והראה על נחיצותה

אי אפשר אפוא לאחר את זמן כתיבת התורה, כי בסוף ימי ביר
 וכבבל לא היתה אותה ההשפעה המצרית קיימת עוד. הפרופ' יהודה
 באר את שיטתו במחזור שלם של דרשות, דבריו העירו דעש גדול
 בעולם חכמי המקרא, הוא בקי בתרבות המצרית וביחוד בדרכי מלכני
 מצרים בפרטי פרמיהם ועיניו נלה תעלומות בבאור כמה פרשיות
 סתומות בתורה.

בספרד.

תנועת התחיה היהודית העירה גם את בני האנוסים בספרד
 והם מתחילים לחשוב מחשבות חשובות אל-עמם. שבנדו בו באנום.
 בשביל הבנים הכחשים האלה חבר מזכיר ההסתדרות הציונית במריד
 מר אורטיגא, עורך העתון הציוני 'בן יעקב', ספר על הציונות
 בעזרת הסופר היהודי בן ציון. מר אורטיגא בעצמו הוא מבני האנוסים
 והוא מקוה שישב את אחיו האנוסים אל היהדות.

בארץ ישראל.

ועד הצירים בירושלים פרסם למי ולמי נוח למצוא משכורת
 בא"י. בראש עומדים בעלי הזן הבאים לקנות קרקעות. הם ימצאו
 מבוקשם בכל שעה, כי יש קרקעות לרוב העומדים למכירה. מחיר
 דונם אחד משלושה ועד ששה ליש, לפי טיב האדמה, עתיד גדול
 מוכן לדיינים מומחים, שיביאו כל המכשירים וכלי מלאכתם מאירופה.
 מי שייסד בא"י חרושת מסמרים בהון מתאים ובמכונות הדרושות יעשו
 בטח עסק טוב וכן מלאכת הכרדות למעשה חביות, גינות ויקמים,
 רק אם יביא האומן כלי מלאכתו עמו. עסק טוב יעשו גם כובשי
 פירות וירקות בתחבולות מנוסות. וכן בית חרושת של כלי אומניות
 שונים, שלא יצטרכו להכניס כל כלי מקמץ ועד גדול מחוץ לארץ.
 על ים כנרת צפות עתה שלוש אניות, אחת מוטורית של
 ערבים ואחת מוטורית של יהודים ואחת תרנית של פועלים יהודים.
 ועד הצירים בירושלים הזהיר את קבוצת הפועלים שקבלו אדמת
 הקרן הקימת בדיב ובקלגדיה לעבודה, שאם יוסיפו לחלל שבת
 בפרהסייה, ימנע מהם כל עזרה ותמיכה. על אדמת הקרן הקימת צריך
 לשמור את השבת.

בהשתדלות הועד הציוני נדחה לע"ע הפץ הממשלה. לכונן
 בא"י גודי מגן ערביים ויהודיים, כי היו באים תמיד לידי סכסוכים.
 נוסדה ביפו חברה לכנין סירות בעלות מוטור להעביר נוסעים
 וכליהם מן הספינות אל החוף ומן החוף אל הספינות וגם להעמיס על
 הספינות ולפזיק ולהספיק צירה וכל צרכי ספינות ולתקן ספינות.
 בחברה הזאת ישוחררו היהודים מן המונופול של הערבים בעלי הסירות.
 הערבים צוררי היהודים בשרו בתרועת נצחון לכל הכפרים, כי
 איי כבר נסגרה בפני היהודים. הנציב מכטיח לעוד הצירים, שזה רק
 לפי שעה עד שתשיב המנוחה בארץ. הועד הפך משתדל בלנדון למהר
 לפתוח את הארץ.

בשעת התנפלות הערבים על פתח תקוה נהרגו 3 יהודים ויין
 נפצעו ולעומת זאת נהרגו 8 ערבים וכאשר ירו על אירון אנגלי
 השליך זה עליהם פצצות ונהרגו עוד 15. ההודעות כעתונים עיד קץ
 הרוני ערבים הן מנומנות.

המשפטים הראשונים, שנשפטו כבר ביפו אנשים מן הנתפשים.
 הטילו רוח נכאה בקרב היהודים. כי ערבים, שהשתתפו בבזה וסחורות
 מן הבו נמצאו בבתיהם נענשו במאסר פששה שבעות, אבל יהודי
 ספרדי אחד, שנמצא אתו אקדה, נענש למאסר ג' חדשים.

יוסף חיים ברנר היה דר בשרה בבית יהודי בין מקוה ישראל
 ובין שרונה. ביום הראשון לפרעות ההורוהו חבריו לגוס העירה והוא
 מאן וכערב נרצח. כמעט בקו ראשו וראשי בעה"ב ובנו והתנו.
 ביום ד' כ"ה ניסן נפטר בירושלים הסופר הצעירי המבוקה מר

הבית נכנסו אנשים מזוינים ומסוות על פניהם ואקדחים בידיהם וקראו:
 הנה מברת היום את החלתך ככיד מיליוני מרק מהר ומסר לנו את
 כל הממון להציל את נפשך ופשטו את ידיהם לירות עליו. היהודי
 התחנן שאין הפמון בבית. כי אם בבנק ואחיב בראותו. שאין עצה
 אמר שילך להביא והלך אל חדר החיליים והעירם משנתם להצילו.
 האנשים נכנסו בנשקם וירו על השודדים. ושלושה מהם נפלו פגרים
 מתים, כאשר הוסרו המסוות, ננלה שהמה — הארון קונה הנחלה
 והנומר ועורך הדין.

באוסטריה.

ווינא, ביום א' שבוע שעבר נספר הרב ר' משה קראמר
 ע"ה בביה"כ ברחוב רמבראנה, שבו היה משמש בעבודת הקודש
 באמונה כ"ה שנה. הבית היה צר מהכיל את החברים והאורחים, שכאו
 לחלק כבוד לרב החביב. ד"ר יואל סולאק (מזכירה של אגודת
 ישראל פה) הפליג בשבח רבו הנערך בתור ת"ח ויר"ש בעל מדות
 תרומיות, שהיה באמת למופת לחבריו הרבנים. בתוך דבריו הודה
 הספרן המקנא במנהגו אחינו האונגרים, שהרב הנפטר דחה בכל
 פנים את דעתו בדבר שיטת התפלגות הקהלות באוסטריה (יראים
 לבר ונאורים לבד) בהוכיחו לדעת בראיות ובמופתים, שכל ישראל
 כשרים וכולם בני העוה"ב. וזה מתוך חבתו הגדולה לעמנו ומתוך
 שאיפתו להרמת קרן היהדות, ויש לדעת שהמנוח יצק מים עיי הרבנים
 בעל כתב סופר ור"ע הילדסהיימר, אבות שיטת ההתפלגות בהגר
 ובאשכנז. אחריו דבר ד"ר שמואל רפאפורט והראה על מסירת נפש
 של הנערך בשביל קבוץ הכחות לטובת המורחי בפרט ורעיון התחיה
 בכלל. המנוח מוכן היה בכל עת להקריב את נפשו ממש בשביל
 העם היהודי נלי הברל שום מפלגה. בין האורחים הרבים נראו נשיא
 הקהלה סרום. סיק וחבריו סרג'ס הקהל ורבים מבני העליה המלומדים.
 עד כמה פועה הדיי סולאק בשיטתו, שיטת פרוד הקהלה,
 נכר היה מתוך העדה, שהתאספה באותו המעמד. כרי לנו, שאלמלי
 הודה המנוח לשיטתו אפילו במקצת כודאי היו נמנעים כל האורחים
 האלה מבוא בחברת יראים ולעמוד על רגליהם כשתי שעות ולהתפלל
 בצבור חמלת מירמ, כדי לשמוע דרשות רבנים על מאמרי התלמוד
 המדרשים ולישב על הרצפה לאות אכזות, סבנ.

בצרפת.

המנוח יוסף דיינאך, שמת בחודש שעבר, שהיה סופר מפורסם
 ורעו של נמכטה, הניח בצוואתו קובץ מעשי אומנות לבתי הנכחת
 כפאריז, כתבים יקרים בעלי ערך היסטורי — לספריה הלאומית
 הצרפתית; 20.000 פרנק לעניי פאריז ועשרים אלף למוסדים של
 רמאות מוכי שחפת; אלף פרי לחברת העיתונאים הצרפתים, את הקהלה
 היהודית סקד בחמשת אלפי פרי, הוא היה אחד מעמורי ההתבוללות
 ושונאי התחיה היהודית בדרור הזה.

באנגריה.

הפרופסור יהודה מן האוניברסיטה במריד הרצה בהיכל האקדמיה
 הבריטית בלנדון לפני כל חנמי האקדמיה הבקיאים בחקירות התנך
 לפני כהנים מכל האמונות על שיטתו החדשה בחקירת המקרא. הוא
 מצא, שהחוקרים לא שמו לבם עד כה לסימני הלשון והחפצים
 העתיקים וכל שאר מושגי התרבות הנזכרים בתנך ואפשר ללמוד
 מהם את זמן כתיבת אותה הפרשה עים ההשפעה הקרובה של עם
 ועם. שהיו ישראל מהלכים בתוכם. עפ"י מצא שהשמות והחפצים
 והמושגים והמליצות המצויית בחמשה חומשי תורה מוצאם בלי ספק
 במצרים, הפרשיות, שנכתבו בערבות מואב ניכרה בהן השפעת העמים
 הנודדים במדבר, ומושגים כאלה עדין מצויים בהם עד היום הזה.

שרוד בעבורת הכלל, ואפילו בבית מסחרו משרדים אותו יהודים שונים בעסקי זרים והוא אינו מקפיד, אלא עונה לכלם בספיי ומשתדל עד כמה שאפשר לעשות את בקשתם. עד ראיה אנכי, כשבאתי לדבר באיזה ענין את מר זעמעל בבית מסחרו, התכוננתי שהוא מאזין ומקשיב לכל דבור ודבור היוצא מפי האיש המבקש. חסר בעת שטרוד הוא בעסקיו הרבים, וזעמעל רושם תיכף את הדבר המבוקש ממנו בפנקס צדחתו. זאת אומרת: אינו מרחק את המבקשים בשהיי ופהיי, אלא משתדל הוא באמת למלאות את מבוקשם. כאמור לא רק עסקן הוא, אלא גם נדבן גדול, מסור כסף הרבה למוסרות שונים ולטובת יהודים, מרגיש הוא היטב את האסון הכללי, שקרה לכל אחיו בכל ארצות המזרח, הלכך עד כמה שאפשר הוא משתדל להקל מעט מהם את התלאות ואת זעם העת. ועליו צריך לומר: הלואי שירבו כמותו בישראל!

מנדל קארפא.

התעמולה בעד קרן היסוד פועלה גדולת, מאתים בתי כנסיות בנייריק קבלו על עצמם לאסוף מאתים אלף דולר. הציונים כברקלין קבלו על עצמם לקבץ מיליון דולר. בברונסוויץ העיר היהודית כאשר רדש ווייצמן באספה הגישו כל הנאספים ממון ושקות והנשים פרקו את עדין ונתנו לו. צירי הציונים החמנו אל כל הערים בארצות הברית ובקנדה. ביהכ"נ לנאורים בנייריק הקריש 10 אלפים דולר לאוניברסיטה הירושלמית.

השבוע בכל העולם.

כל חברות הסוחרים בפולין הלישו פה אחד באספות ובאנקיפות דדרוש מאת הממשלה, לתת רשות לחנונים להתעסק בחניותיהם 10 שעות ביום, אף אם משרתייהם לא יעבדו אלא 8 שעות. כי גם הקונים וביחוד תפועלים והפקידים צריכים לקנות דוקא בשעות הערב, — מראשית החודש הבא יכשרו רק אותם כתבי הנסיעה מאמריקה (אפיראזיוויות) המקוימים מאת הקונסול הפולני שם. — מושל טורקיה קמל פשה כרת ברית עם מלך אפגאניסטאן כראשית אגודה של כל עמי האישלם. — ממשלת הסובייטים ברוסיה הוציאה סליחה כללית לכל החוטאים המדיניים, אפילו לאלה, שנלחמו בהם עד בה, אם רק יפרקו נשקם. — מפני השמועה שהממשלות הבטיחו את ווילנא לליטא בקש הציר הפולני שאצל אגודת העמים, אשכנזי, שירחו לע"ע את הישיבות של צירי פולין וליטא כבריסל עד שיתברר הדבר, אך עתה נמשך שוב המרימ ויש תקוה אפשר. — הונגרים הובו שוב מכה רבה מאת חיל הטורקים באזיה הקטנה. — פועלי משאבי חפץ בגליציה הקטנה הכריזו שביתה שלמה. — השמועה שלא במלח עדיין הצנזורה בפולין למכתבים הבאים מחוץ לארץ, בשקר יסורה. בקורת נשארה רק לעתונת חוץ לארץ ולשאר דברי דפוס, מתוך זהירות כלפי הבודשווייקים. — ברוסיה החלו לכבוש רובלי כסף, שמחיר כל אחד הוא עשרת אלפי רובלי ניר. את הכסף האמתי הזה תתן הממשלה רק לאכרים מחר יבולם על מנת שגם המה ישלמו בעד צרכיהם ברובלי כסף ולא יסתורם כדרכם תמיד. — נדודים מתרבים אשכנזים בשלויה העליונה עשו כבר במעשה המתקוממים הפולנים, התגרו במצב הפולני שלא מרעת ממשלתם והרפו במקומו אחרים את הפולנים אחור, אך הפולנים קבלו הבטחה מאת הממשלות שבוה לא יוכרע נורל הארץ. הפולנים נלחמים בנבורה וצרים על מצבי האויב. הוערה הביין-לאומית העריבה את נוקי אישליה בשעת הסכסוך עם חיל המתקוממים לשבע מיליון דירא, שעל פולין לשלם תשדומי גוק. — האשכנזים פרקו נשקם ומסרו למלאכי הממשלות כמו שקבלו עליהם. — בלמלנד החליטה מועצת המדינה למרות רוח שונאי ישראל, לקבוע ועדה, שיערכו תקנות אוטונומיה למעושים לאומיים וביניהם גם ליהודים.

אברהם לודוויפול אחרי מחלה ארוכה, הוא היה עורך, הצופה בווארשא ואח"כ עורך, העולם. אחרי הטבה החכימו הפוליטיקנים בירושלם והקימו ביפו שוטרים יהודים במקום השוטרים הערבים. שהשתתפו בגלוי בזבח ובשוד וגם חלקו נשק לאזרחים. הוברר כבר, שהשוד היה מוכן מראש וכי השוטרים הסירו מספריהם מעל בנייהם והשתתפו בזבח ובבוה.

באמריקה.

לצורתו המוסרית של ברנרד זעמעל.

ישנם שני מיני עסקנים בעולם היהודי; ישנם עסקנים, שבכד עסקנותם ועבודתם הצבורית כשביד אינו דעה, מפלגה או סחם בשביל העם, מתכוונים הם בעיקר לעשות להם פרסום, ששמותיהם הם יהי מצלצלים בעולם, שכל העולם ידע שיש, עסקן, ששמו הוא פלוני אלמוני, או שבשביד עסקנותם הצבורית יבואו במנע את השדרות הרחבות של העם ועשיריו ויכלו להוציא מזה תועלת לעצמם, תועלת חמרית או אפילו רוחנית, כי ימצאו שעשועים בעבודת הצבור שלא ללכת במל, בלי שום עבודה — כי בעד פרנסה אין להם לראונ כי עשבים הם. — ומאירך ניסא ישנם עסקנים, שכל עסקנותם ועבודתם הצבורית היא חלק מנפשם, חשים הם שיש יבולת בידם לעשות ולפעול בשביל העם היהודי ואידיאליו; יודעים הם, שאם יתעסקו באיזו איריאה, תתפתח במרה הדרושה בין העם ואם לא יתעסקו באיזה ענין, או סכנה גדולה נשקפת מוח לכלל ישראל או לחלק גדול ממנו. והמה באים ומתעסקים בענין הנדון בלי שום כונת זרות, לא עמלקים ולא לשום פרסום ולא כדי שיקבלו תורה מן העם, אלא הם עושים את חובתם המוסרית, לפי שחשים הם היבולת בידם לעשות, הם באים ועובדים בעד העם וצרכיו, בעד המפלגה ואידיאליה, מבלי לשים אל לב, שמביאים הם בזה הפסד מרובה לעסקיהם הפרטיים או שיקימו להם עיזו שונאים רבים מתוך קנאה של רודפי כבוד, במלה אחת עוסקים הם בעניני העם וצרכיו מפני שנפשם קשורה באלפי נימים בנפש העם, כשהעם או חלק מן העם שרוי בצעה, גם הם שרויים בצעה, ואין להם נחת מרוב טובם הפרטי ולכס לא יתן להם מנוח עד שיקדישו רובי עתותם וחלק נודד מהכנסות הונם לטובת העם.

ברנרד זעמעל הנייריקי, ראש ההסתדרות של יהודי גליציה באמריקה, שייך בלי שום ספק להעסקנים מן הסוג השני, זעמעל הנדבן והעסקן הצבורי יליד גליציה הנהו ובכל ענין יהודי כדדי או קולטורי תמיד עומד זעמעל בתור מופת לרבים, בעד השפעה גדולה הנהו ואפילו אלה אדירי העשירים היהודים, שהורתם ולדיהם באמריקה, יודעים כולם, שהיהודי הזה שייך להעובדים החרוצים המצוינים הם ועד לכל ענין יהודי, הוא שייך להעובדים החרוצים המצוינים העובדים ברצינות, מבלי לחכות לתשלום גמול מצד העם או לאיזו טובת הנאה, זעמעל עובד חרוץ הוא, המתענין בכל עניני היהודים והיהדות ובפרט עבשו בעניני היהודים מארץ מולדתו, הוא עושה את אזנו כאפרנסת לשמוע מה נעשה בארץ מולדתו, לבו בוכה פנימה על צרות הבלל, על צרות אחיו והוא נכון לעזרם, ומשכס-עצה את יודיו — באגודת יהודי גליציה — איך ובמה אפשר להושיע את אחיו נוקי-המלחמה בפולין הקטנה, השקועים כל כך בעניות, זאת יודעים היטב היהודים הגדולים האמריקנים, אדירי הכסף ובעלי ההשפעה, לפני ימים מספר רברתי את אחד היהודים האמריקנים, מליונר מפורסם, ששמו נודע בכל ארצות הברית, וכשהתנגלה הישיה על-אדות מר זעמעל, דבר בהתלהבות: זעמעל הוא עסקן חשוב וידוע ואיש מצויין, ובין יהודי גליציה הוא הרוח החיה פעבודת הכללי, באמת מר זעמעל הוא איש מצויין ובעד מרות תרומיות ותמיד הוא

— אל הסיים הוכנס התקציב לשנה הזאת. מספר ההכנסות 118 מיליארדים ומחצה והוצאות 198 מיליארדים ומחצה. יש אפוא נרעון של 80 מיליארדים. — בעתון החוקים נתפרסם החוק. שכל אדם מן הארצות הכלולות היום במדינת פולין נחשב לאזרח פולני. וא"כ אפילו אינו נרשם בספרי האזרחים.

ד"ר יעקב נאכט.

פרורים.

א.
עול.

כשאדם נער אומר דברי זמר. והנביא אומר: טוב לנבר, כי ישא על בנעוריו. נביא החורבן. ונער ישראל ונתנים עליו. עול תורה ועול דרך ארץ; עול בכל פנות שהוא פונה. בקודש ובחול. ונאמר: אשר לא עשה עליה עול. כך, רק באופן זה אפשר לשהר טמאים... ואם כבעלי-חיים כך, באדם לא כל שכן?...

ב. אין כל חדש תחת השמש.

הכל רק צרופים והרכבות חדשות. יודע היה בצלאל לצרף אותיות. סודה של כל בריאה ויצירה מעשה חושב. צרופים: אל יהי דבר זה קל בעיניך. הוא היה אומר: ה. ר' ישראל מרוזין וכל הצדיקים ש'שיטא נשיאים, נסיכים, מלכים ואני — סאלדאט" פשוט ונתן לא. מילא. הסאלדאט" נכנס גם הוא לחדר המלך, ושכח שם תדיר ואפילו יותר מהגדול ממנו במעלה. הוא משרת והמשרת צריך להיות תמיד על משמרתו. מוכן ומומן לקים מצות המלך בכל שעה. שומע הוא אפילו לפעמים איוו מלה ועוד איוו מלה... אלא מאי? אינו שומע אותן אלא לסירוגין ואינו בקי בצרופי מל"ם ולפיכך הכונה האמתית נעלמה ממנו... גדול כה הצרוף וההרכבה. מין במינו ואפילו שלא במינו. סרס את המקרא ודרשהו. ואתה ממתיק את החרדל וכך נאה לו וכך יפה לו. צרוף בחינת זווה הוא ויסודותו: ב-עור כנגדו, כנגדו! אתה מעשיר את השבע ומשביחה אפילו במלחמתה אתה. זו היא תקונה, זו היא מטבע, מוסרה — יפיה.

ג.

קשה עלי פרידתך.

כך התחלות קשות וביותר — החתימות. יחנך כהיג שמש פ' שנים בכהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי. ואמרו: אם התחילו אין מפסיקין ויש שצריך להפסיק ורקא באמצע... כשעדין לא נשטטשה צורת החיים וסגנונם מורגש ונכר.

וצר מאד מאד!

ונדול מאד מאד הכאב.

היה איש וראו איננו עוד

ושירת חייו באמצע נפסקה.

אדם הי' ושירת חייו מתה... אני ער ולבי ישן. ונדול מאד מאד הכאב. וצריך להפסיק, ורקא באמצע. קשה עלי פרידתך. ואתו יום בא. היום או מחר, אבל בוא יבא וצריך אדם לכוון את השעה. עד כאן ותו לא. הוקר רגלך מבית רעך, עד שלא יוציא שעונו... ועוד מאפלות עמך הבריות ועוד ישיתו בך עתונים, ועוד מראים עליך באצבע: זה הוא, ומשומתמים. לא נרע דבר, כמלפנים. עוד כמלפנים. עוד... סימן לדבר הגיעה השעה. טול וצא. מהר, כי בא מועד.

כשהרגיש פרידתך הנדול שימי זקנתו ממשמשים לבא פרש את עצמו מן החבורה. אני חיי, הוא אומר, בהתבודדות, מובדל מן הבריות. פרשתי את עצמי מן העולם ונתתי לו נט פשוטין, בטרם שישלח אותי הוא מעל פניו ויגרשני.

ד.

נקמה.

אשרי שיאחו עולליך ונפין אל הסלע. כך מדבר עם חי, שעדיין לא נטל ממנו טעם חיים לאומים לא תנוח דעתו עליו עד שמקיים באויבו; ועשית לו כאשר עשה. נפש תחת נפש. תשלום-נמול, נקמה, זהו עקר גדול בשלחן-הערוך של העמים. אין מרחמים ברין ועם מעמיד את דבריו על דין. על דין נקמה. יקום נוי אויביו. עם שמוותר על תשלום-נמול ונקמה סימן ירידה הוא לו. דף כבודו בגוים וימיו ספורים. כך המדה באומה. לא כן באדם פרטי. מדתו מדת הרחמים. עליה גאותו, על הדרך הזה תפארתו. איזהו גבור? הכובש את יצרו. יחס זה של האדם הפרטי אל אויבו הוא יחס מוסרי.

שונה היא גם הנקמה של האדם הפרטי. אינה וקוקה דוקא למעשה, לתשלום נמול נראה ונכר. אדרבא, כל הגדול מחברו נקמתו יותר טמונה וסמויה מן העין, ואם תמצא לומר הנקמה היותר גדולה היא דוקא אי-נקמה. אין זה פרדוקס, אלא אמת פשוטה וערומה: אם רעב שונאך האכילהו לחם, כי נהלים אתה חותה על על ראשו. זאת היא הנקמה האמתית. כשאדם משלם רעה תחת רעה, שוב אין תובע ואין נתבע ואין עבד לזה. לאיש מלוח... אבל כשאתה מן הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, הרי אתה תמיד בחזקת תובע והנתבע הבלתי נתבע הוא משועבר לך שעבוד מוסרי בכל עת ובכל שעה. שייצוק, שאינו רוצה לוותר ורוצה דוקא בלישראל בשר לעשות נקמה באויבו, אינו נוקם בן עם נקמות, כמו שחשבו רבים בטעות. דוקא עיי זה שאינו רוצה לוותר ותובע את חובו הוכיח שאינו נוקם כמו שהעיר בצדק פאן בערגער. ויפה אמר איבון: יקום מי שרוצה, אני איני רוצה בכך. שתיקה גם זו נקמה. זו היא הנקמה האחת שלי.

פרופ. א. איינשטיין.

ההתפתחות ההספורית של המדעים הגיעה כמה פעמים לנקודות כאלה, שבהן המדע האנושי כלו או חלק ממנו התנגד לאמת, ומשום זה נתהוו שנוי כלי במושגי האדם ובעולם המלומדים. זה קרה למשל, כאשר הוכיח התוכן קופרניק, כי בדרך הארץ איננו מרכז העולם, כמו שחשבו הקדמונים, אלא הוא כדור קטן בין שאר הכוכבים הרדומים לו בעצמותו ומתנצל בהלל העולם מסביב לחמה.

עכשו נעשתה מהפכה דומה לזה בתורת הפיזיקה. כל מה שחשבנו מן אוקלידוס, גליליי וניוטון עד היום בכללי השבע לזכוע ועומד ובלתי משתנה, כמו למשל ההברל בין הכח והתומה, חק הכובד אי-יהיחסיות של הזמן, כל אלה הדברים ועוד אחרים - נתבררו ולא נכונים או שיש להם לכך היותר רק איזה ערך במדה ידועה.

צריך אני להעיר מראש, כי אין לנו פה עסק עם המצאות פנטסטיות של איזה בעל-דמיון או חולם, כי אם בתוצאות מתימטיות מדויקות, שאמתיותם כבר נתבררה ונתאשרה בבחינות והקירות שונות הצוקחות לב כל המתימטיקנים, אולם רק להבקי בחלקי המתימטיקה הממורים אפשר להתחקות על שרשי התוצאות הנזכרות ולעתים אפילו התוצאות גופן לאו כל מותין סכיז ואין כח המשל וההשוואה לפרשן. אולם נתאמין לבר מקצת הרעיונות האלה באופן פופולרי, מפני שכלו יהודי משכיז ותורני משתוקק לקנות לו מושג מכל רעיון גדול ונהוג להכיר לכל הפחות את החקים היסודיים של עובדות כאלו, המביאות מהפכה בהשקפת בני האדם על העולם. ובפרט שהאיש, אשר גלה את הרעיונות הגאונים האלה, שהם לפי דעתם של המלומדים יותר חשובים מהמצאותיהם של קופרניק, גליליי וניוטון, הוא א. איינשטיין, יהודי

חיי הרבנים והחסידים הנציצים כצייר אומן. כבקי בכל הנעשה בחררי חדרים ומאחורי כל הקלעים. וכונתו לא לננות ומכיש לזננו, אלא אדרבה לחבב, לשבח ולהאיר עליהם אור אמת. דבריו נתקבלו ונתחכבו באמריקה ונעשו שם כצורך הכרחי בחיי החרדים וכך גליץ שאין בו דברי יצחק אבן ומעשיותיו נחשב כתפס. והמומחה הזה חבר ספר מיוחד בשפת עבר על המחלוקת המפורסמת של בתי האלברשטאם ופרידמאן, שהרעושה לפני 50 שנה את כל האומה היהודית בכל חלקי התבל יותר מן המחלוקת של הנאונים ר' יהונתן ויעביץ בשעתה. המחבר השתפש כמעט בכל כתבי הפלפלה. שהוצאו משני הצדדים. בכל הכרוזים והמכתבים הפרטיים ובכל האגרות שנבראו על הענין. המחבר בותב בלי משא פנים לשום צד. אבל לפי שהוא בן הדור הנוכחי ותולדות שתי המשפחות ופעולות שיטותיהן על התפתחות היהדות כבר גלויות היום לכל. הרי מן ההכרח שיצא פסקהדין האחרון ממילא לטובת בית פרידמאן. כי בני המשפחה הזאת עודם פועלים בכל עווס וככל הדרג והשפעתם לטובת היהדות, כי הלכו והתפתחו ביחד עם הדור החי. זה עומד בראש מפלגה גדולה בישראל ואלה עובדים בשדה הציונות המזרחית בכתב ובדבור פה לתחית ישראל ולשיבת ציון והנם לברכה לאומתנו ועוד בהם חדש עמהם כמו בימי אבותיהם המניד ממעוררש ור' ישראל מרוזין. ומה היה סוף צאצאיו הרבים של הגאון והצדיק מסאנדז? הלא כולנו יודעים אלה הנרנים ואלה בשלנים מכלי עולם ועוד אהר או שנים יושבים על כסאותם וצוברים ממון הרבה... לטובת העם אין אף אחד פועל.

את ידיד לבכי וחברי לדעה החכם והמלומד קנר. לפירסופיה מר צבי נאכיר לארוסיו את מרת שרה וילבר מנימירוב אכרך ברכת מדט ובחיים מאושרים.
א. א. קופעערשטיין - לבוב.

הריני משתתף באכלו של ידידי החביב מר שמואל וויענער על מות אמו מרת טויבע. המנחם ציון ינחמהו ובפעולותיו הצבוריות ימצא תנחומים. ישראל ווענדום - קראקא.

הננו משתתפים באכלו של מר שמואל וויענער על מות אמו מרת טויבע המקום ינחמהו בתוך אכלי ציון! מערכת המצפה.

הידות ההגדות הנפלאות ע"ד
עשרת השבטים
ופתרון ע"פ כל המכורות ההיסטוריים וע"פ ההגיון הפשוט. מחירו עתה 100 מרה. ע"י
„Hamicpe” Miodowa 22 Krakow.

נאמן לעמו ומסור לרעיון הציוני. שנפע אפילו לאמריקה לצרכי הצבור היהודי. לשם תעמולה לטובת קרן היסוד ובנין אוניברסיטה עברית. ובה במסעיו - לכבוד, שרק יחיד בדורו זוכה לו.

הוא בנה את שיטתו בשנות 1914-1917, והיא שיטת 'יהוסיות'. מה זאת יהוסיות? עוד בימי הבינים האמינו בני הארץ כי בדור ארצנו הוא איוה עצם שטחי בעל רחקים (דימענסיאנען) בלתי ידועים; למעלה ממנה היינו מעל ראשינו. נמצאים השמים ולמטה ממנה היינו מתחת לרגלינו. נמצאת במן הארמה או 'השואל'. ע"ד קיוט אותן שתי הנטיות (ריכטונגען) 'למעלה' ו'למטה' לא נסתפק שום אדם. זה היה דבר מחלט וכרוך כשמש. ואלו בא אחד ושען שאפשר הדבר, כי בתנאים ידועים יהפך אותו ה'למעלה' ל'למטה' כי אז בודאי הושיבוהו בבית המשנעים. ואולם בימינו יודע כל בר בן דב, כי בארץ אוסטרליה, זהו מעבר לכדור הארץ השני. הולכים בנו האדם ברנליהם כנגד רגלינו. ואלו היתה הארמה של זכוכית, כי אזי בודאי היינו רואים את עקבותיהם ואתם האנשים קוראים לדותה הנטיה המכוננת למטה אצלנו בשם 'למעלה', אבל כיהם לכדור הארץ קוראים הם כמו שאנו קוראים את הנטיה למטה בשם נטיה לאמצע. במלים אחרות: אין בעולם כל מובן למעלה ולמטה, יש להן מובן רק אז אם ניחסן לאיוה סיסטימה אחרת (סיסטימה תוכל להיות למשל, האדם, מסלל-הכדור, הארץ ודומה לאלה) ובכן נמצא שהנטיות הן יהוסיות. כלומר בלתי מחלטות.

מי שישב פעם בקרון של מסלת-הברזל בעת שרכבת אחרת עמדה למופו נדמה לו, כי הקרון של הרכבת הנוסעת, אשר הוא יושב בו - עומד והרכבת העומדת ממופו - נוסעת. אות היא, כי גם התנועות הן יהוסיות; כי אהר הוא הרושם אם אנו מתנועעים והרכבת אשר ממולנו עומדת או להפך אם אנו נחים והרכבת ממולנו מתנועעת.

עוד דוגמה אחרת ע"ד יהוסיות התנועות: ראיש היושב באוירון מעופף ומשליך כדור על הארץ, נדמה בחביטו מלמעלה למטה שהכדור נופל בנטיה מאונכת ועושה קו ישר מלמעלה למטה. אולם האיש העומד על הארץ ומתבונן לכדור הנופל רואה שהכדור כנפלו עושה קו פרבלי וזהו מפני שהכדור נמשך משני כחות: ממעוף האפקיו של האוירון ומכח המושך המאונך של הארמה. ע"כ האיש העף באוירון אומר: נפילת כדורי היא מאונכת, והאיש העומד על הארמה אומר: נפילת כדורך היא פרבלית ולשניהם הצדק כי שניהם מיחסים את התנועה לסיסטימה שבהם וכלומר האוירון או הארמה). הננו רואים אפוא, שגם התנועות הן יהוסיות ויש להן מובן רק אם מיחסים אותן לאיוו סיסטימה מתנועעת במהירות קבועה.

על יסוד העובדות האלו עשה אינשטיין עוד צעד אחד לפנים ומצא, כי גם העת היא 'הוסית', אולם אי אפשר לי לבאר זאת במשל. הבאתי פה רק דגמאות אחרות, פשוטות, כדי להראות ברמזיה על מהות שיטת היהוסיות וכך הרוצה להתעמק יותר בשמה זו יפנה אל ספרים מיוחדים למקצוע זה. בחיינו היום יומיים אפשר עוד להשתמש בחקי המיכניקה הישנים, כי שיטת אינשטיין עוד חדשה היא. אולם מי יודע מה צפון עוד בחיקה ואת התוצאות החשובות שתביא. לע"ע נוכל רק לשמות, כי יש לנו אי-שמדע יהודי, שקנה לו שם בכל העולם והעשיר את המדע בדברים חדשים.

י. נ-ם.

קראקא.

עיון בספרים חדשים.

מחלוקת סאנדז וסאדאגורא. מאת יצחק אבן ניריקא הסופר העברי מר יצחק אבן, הידוע לקוראי גליציה, פנה באמריקה למקצוע מיוחד ונתגלה שם בתור מומחה ראשון לו: הוא כתיבת

בית מסחר הספרים של

L. Fortgang, Kraków Krakowska 33.

ספרי הוצאת שטיבל.

מ.ק.	מחיר	שם הספר	מחבר
600	כ"ה ספר	התקופה ערך ע"י ד. פרישמן	ה' ר. ז' ה' ט. כ"ה ספר
200	.	מקלמ. ירחון. ע"י ברקוביץ בנייר זרוק	15 ספרים
90	המחיר	שירי אנקריאון, תרגום שאול משרניחובסקי	
150	.	איסיגניה בטורים	מאת נפת. תרגום יעקב כהן
130	.	סואמות דרמתיות	פושקין. שמעונוביץ
80	.	הנסיעה בהרי הרץ	הינה
200	.	נבורים ועבודת נבורים	קרליץ. אינהורן
180	.	כאש זכרוב. חלק א'	שנקביץ. פרענק
190	.	חלק ב'	
190	.	חלק ג'	
150	.	חלק ד'	
70	.	ממעמקים	וילד. פרישמן
80	.	מניפה של לדי וינדרמר	וילד. טביוב
100	.	חשיבותה של רצינות	
80	.	מיתה	שניצלר. יקבוביץ
110	.	האחיות	וסרמן
70	.	רבי שלמה נגיד	שלום אש. מ. שפירא
170	.	אינבורג	קלרמן. דוד צמח
120	.	האויץ. חלק א'	הסטמן
500	!	שכור וכשלוץ. ספור	ברנר
500	.	חיי אדם: ילדות	שלום-עליכם. ברקוביץ
500	.	נערות	
500	.	בחרות	
190	.	אירידיון	קרישנסקי. בן-אברם
110	.	מרחמה ושלום. חלק א'	טולסטוי. מריווש
110	.	חלק ב'	
110	.	חלק ג'	
110	.	שש אחיות. דרמה	צ'חוב. בן-אברם
150	.	י"ן כריסטוף רומן רולן	ה. ייבין
160	המחיר	חוון התשבי	מאת יעקב כהן
100	.	הקדושים. סמפוניה	

ובער המשלוח 5 0/0

קמלוגים אינם נשלחים לפי שעה.

נמצא למכירה
המלון הפולני-עברי
מאת י. נוסבוים ול. דרדה.
מחירו 150 מרק מכורך
למז'ס ולמז'יס רבט הגז
Wyd. J. Nussbaum, Kraków, Miodowa 19.
M. I. FREID בפולין הקונגרסית המכירה הראשית אצל
WARSZAWA, ul. Rymarska 16.

אין פארלאג דאס ביבעל צו באקומען:

המורה הקטן העבר. קינדער-ישורנאל. שוין ערשינען

ג. 1-12.	איניצעלנומער	15 מ.ק.
40	(ען וו. מעצענער)	
9 ביידער	35	מירקוטי העבר. מעשה-יצאך מיט נקודות און
20		יהוס. ערציילונג (ען ג. מיפעלעוו)
25		צווישען נאכט און טאג (ען מ. ערליך)
15		סאלקסטימליך'י לידער (ען מ. נעבירטיס)
5 סרצ.	ען פרייוו. רעקאמאנדירט 3 מ.ק.	

Adres wyd.: S. Monderer, Kraków XXII, Kalwaryjska 14
—Konto czekowe P.K.O. Nr. 142.674—

השבת אברה.

מי שאכרו לו 2 זונות תמליץ במסלה אוסטריק — סאנוק יפנה אל
Fradel England Sanok.

סוכנות "המצפה" באוסטריה היא בבית

Jos. Perlberger II. Rembrandtstr. 39 |Wien.

סוכנות "המצפה" בטשכובקיה היא

Dr. R. Färber MORAWSKA OSTRAWA

Chelcicky 7.

העמיתאליען גראס-פערקויף.

קאלאסאניום מאנטאן-וואכס קארנאבער-וואכס, גומי-אראביקום, בינראזין, וואסער-לאזין און עטמטראזין, זאמטליכע אנליזן-פארבען, פיר שטאף-פארבונג אין אללען פארבען, בלוי-האזין-עקסטראקט אולטראמארין, וואועליץ, וואנענפעטטען אין בלענדאזען, שוהקעמער שוהמאכערוואכס, טינטע, בלענדאזען א. ד. ג. עמפפעהלט די פראטאקאליערטע פירמא

CHIEL TEITELBAUM

FABRYKA WYROBÓW CHEMICZNYCH,

I IMPORT ARTYKUŁÓW CHEM.

DIETLOWSKA 49 w KRAKOWIE.

בשדש שפות.

בעברית, פולנית וגרמנית יוכל כל אחד לבוא לירי שלמות גמורה בעזרת מכתבי ההוראה הידועים. 32 כתבים לשפה העברית, 32 פולנית, 10 מכתבים לגרמנית. מחירם של עשרה מכתבים — 220 מרקאות, של קומפלט בן 32 מכתבים — 615 מ.

השפה. ספר למוד שפת עבר לבוגרים בתרגום המלים היהודית, פולנית וגרמנית, מחירו 110 מ.
לרוטי רש"י 15 מ. להוסף 5 אחוים דמי משדוח לכל הזמנה.

להזמין בכל בתי מסחר הספרים או ע"י.

בחץ לראץ יש להוסף על המחיר 10 אחוים שכר משלוח.

S. WALKOWSKI Kraków, Miodowa 22.